

2018-05-03

Remiss på forskningsagenda för det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande

IQ Samhällsbyggnad tackar för möjligheten att lämna synpunkter på forskningsagendan för det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande. Följande synpunkter är framtagna i dialog med IQ Samhällsbyggnads styrelse och några viktiga medlemmar och samarbetsparter.

Sammanfattning av organisationens övergripande synpunkter på underlaget

Den föreslagna agendan är välskriven och har en tydlig koppling till de globala målen i Agenda 2030, FN:s urbana agenda och de nationella målen. Vi efterlyser dock en tydlig målbild och vision som pekar mot det hållbara samhälle som vi tillsammans ska skapa, och hur forskning och innovationer ska bidra till den önskade förändringen, både inkrementellt och disruptivt.

Agendan i dess nuvarande form beskriver väl **vad** vi ska/bör beforska utifrån den genomförda analysen. Vi skulle gärna se att agendan även beskriver strategiskt **hur** forskningen, utvecklingen och innovationen ska ske, till exempel vilka olika instrument som kan användas som komplement till traditionella utlysningar.

Vi saknar också genomförandeperspektivet. En stor del av FoI sker hos organisationer och företag utanför den akademiska sfären. Agendan bör därför omfatta "affärs"- och samhällsnytta och drivkrafter för dessa utförare att engagera sig i FoI.

Vi efterlyser även modet att i agendan tydligt prioritera satsningar på de mest angelägna områdena, vilka självklart kommer att variera under programmets 10 år.

Synpunkter om avsnitt 2 – Vad är ett hållbart samhällsbyggande?

Vi anser att definitionen av hållbart samhällsbyggande bör kunna utvecklas ytterligare. Den är generellt hållen och utgår i mångt och mycket från ett nuläge. Vi skulle gärna se att den kompletterades med ytterligare perspektiv och blir mer framåtsyftande. Framför allt efterlyser vi förändringsperspektivet och en diskussion om hur vi ska ta till vara och ta oss an de utmaningar som vi står inför. Här är digitalisering, designtänkande och behovet av ett resilient och robust samhälle viktiga perspektiv att lyfta. Ett hållbart samhällsbyggande är ett samhällsbyggande som har beredskap för förändring och metoder för att planera för det oförutsedda.

Andra perspektiv som vi ser saknas är konsument- och medborgarperspektivet samt ett nyttoperspektiv som bör kompletteras med en diskussion kring nytta för olika aktörer. I agendan lyfts "samhällsplanering" som ett centralt begrepp, den bör också kompletteras med ett förvaltningsperspektiv. Vi skulle också gärna se ett resonemang kring lagstiftning, regelverk,

ekonomiska styrmedel och förvaltningsmodeller som främjar respektive hindrar samhällsutvecklingen i önskad riktning.

Synpunkter om innehållet i avsnitt 3 – Nulägesanalys

I detta kapitel saknar vi en beskrivning och analys av den förflyttning av samhällsbyggnadsforskning som skett i Sverige och vad den fått för konsekvenser och genomslag. En sådan analys skulle bidra till en ökad förståelse för vad olika satsningar bidragit till samt hjälpa till att prioritera kommande satsningar och identifiera var luckorna finns. Byggteknik är ett exempel på ett viktigt men eftersatt forskningsområde.

De utpekade utmaningarna och kunskapsbehovet utgår från en nulägesanalys och inte ifrån ett förändringsperspektiv. Om vi ska lösa de utmaningar som samhället står inför behöver vi inte bara forskning på hur vi kan göra det vi redan gör bättre utan även forskning som möjliggör disruptiv förändring. Risken är att analysen fastnar i de problemställningar som finns på den politiska agendan just nu och inte tar tillvara möjligheten att blicka framåt. Ett program som har ett 10-årigt perspektiv är ett utmärkt tillfälle lyfta blicken och spana mot en önskad framtid/målbild.

I avsnittet *Generella slutsatser för kunskapsbehoven i framtiden* håller vi med om de slutsatser som dras men skulle gärna se en utvecklad analys. Här bör genomförandeperspektivet föras in och lika så medborgarnas roll som delaktiga och medskapande samt en tydlig koppling till social hållbarhet.

Synpunkter om innehållet i avsnitt 4 – Programmets prioriteringar

De tematiska områdena och tvärgående perspektiven svarar väl mot målen i Agenda 2030, men bör ytterligare anpassas till en svensk kontext. Vi skulle gärna se färre tematiska områden, maximalt fem stycken. Agendan bör också kompletteras med en diskussion om hur områdena kan kopplas ihop.

Vi föreslår att tema 1 och 6 slås ihop till ett tema då de till stor del behandlar samma frågeställningar. Vi skulle även gärna se en breddning av temat så att det omfattar mer än bara bostadsbyggande, till exempel byggandet av infrastruktur och offentliga miljöer. Det är önskvärt att lyfta in materialfrågor och produktionsprocessen inom detta tema då dessa är viktiga i ett livscykelperspektiv. Det vore även bra att använda den inarbetade termen livsmiljöer i stället för vistelsemiljö.

Temat *Säkerhet och trygghet för människor och samhällen* skulle kunna kompletteras med frågeställningar kring hur samspelet mellan offentliga och andra aktörer kan anpassas och utvecklas efter lokala förutsättningar för att uppnå ökad säkerhet och trygghet i otrygga områden.

Inom det tematiska området *Omställning till fossilfria, säkra, trafikslagsövergripande transporter* är frågor som rör mötet mellan trafiksystemet och de offentliga miljöerna viktiga att adressera, speciellt i relation till autonoma fordon. Inom detta område finns en tydlig koppling till andra forskningssatsningar och det vore bra om agendan beskriver möjligheter till samverkan.

Vi föreslår vidare att perspektivet *Tillgänglighet och jämställdhet* i stället ingår i det tematiska området *Demokrati och delaktighet*. Det bör också ytterligare förtydligas och utvecklas vad som menas med tillgänglighet och jämställdhet. Här bör sannolikt även fler perspektiv lyftas in.

Det är glädjande att medborgarnas delaktighet i forskning lyfts inom temat *Demokrati och delaktighet*. Vi skulle gärna se en utveckling av användarperspektivet och även inkludera nyttiggörande och förvaltning av kunskap.

Vi ställer oss tveksamma till digitaliseringsperspektivet och tycker att det snarare handlar om ett teknikperspektiv där digitalisering är **en** – om än mycket viktig - del.

Övriga kommentarer och synpunkter om det nationella forskningsprogrammet för Hållbart samhällsbyggande

IQ Samhällsbyggnad ser med glädje att programmet är långsiktigt, något som vi lyfte i det inspel från sektorn som lämnades inför den forskningspolitiska propositionen. Vi förordar mer riktade utlysningar snarare än breda och vill se en god balans mellan relevans och excellens i bedömningsprocesser. Ett viktigt perspektiv att ha med sig vid utformandet av utlysningar och andra verktyg är att de är långsiktiga och ger möjlighet att finansiera doktorander.

Vi hoppas att stödåtgärder för deltagande i internationella forskningsprogram kan rymmas inom ramen för programmet.

Vi välkomnar också att stärkt nyttiggörande och genomslag av forskning rymms inom agendan. Här skulle vi gärna se en utvidgning av begreppen samt fler verktyg, stöd och aktiviteter som stödjer detta.

Vid pennan Helena Gibson Ek, IQ Samhällsbyggnad